

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dlouhá pracovní doba a nízké mzdy dvě tváře hospodářského modelu ČR

Martin Fassmann, hlavní ekonom ČMKOS

1. Pracovní doba - obecná východiska

- Historický vývoj moderních západních společností se vyznačuje nejen rostoucím produktem připadajícím na jednoho obyvatele, ale též razantním zkracováním pracovní doby, která je nutná k jeho vytvoření.
- **Délka pracovní doby resp. rozsah volného času je klíčovým parametrem sociální dimenze ekonomického růstu.**
- Přejít od extenzivního typu rozvoje ekonomiky k typu intenzivnímu na přelomu 50. a 60. let minulého století proces zkracování pracovní doby ve většině vyspělých západních zemí významně urychlil.
- Skutečná míra zkracování pracovní doby je ovlivněna více faktory – nejen ekonomickými.

2. Kde se nacházíme – pracovní doba ve vyspělých zemích

- Mezi lety 1870 – 2015, poklesla ve vyspělých zemích pracovní doba zhruba na polovinu
- Objektivní příčinou tohoto procesu je **růst produktivity práce** opírající se o zvyšování technické úrovně základních fondů, vyšší zhodnocování výchozích surovin a materiálů, nové formy organizace práce a relativním snižováním nároků na vybavenost výroby pracovními silami
- Subjektivní příčinou pak je dlouhodobý **tlak zástupců zaměstnanců** (odborů, ale i sociálně demokratických stran) na zkracování pracovní doby

Pracovní doba v hodinách za rok na zaměstnanou osobu ve vyspělých evropských zemích a ČR v letech 1870 - 2015

	1870	1913	1950	1973	1995	2005	2010	2015
Belgie	2964	2605	2283	1872	:	1565	1546	1545
Česká republika	:	:	:	:	1858	1817	1800	1756
Dánsko	2945	2553	2283	1742	1419	1451	1422	1407
Francie	2945	2588	1926	1771	1591	1527	1528	1509
Itálie	2886	2536	1997	1612	1856	1812	1777	1718
Německo	2841	2584	2316	1804	1528	1411	1390	1368
Nizozemí	2964	2605	2208	1751	1479	1434	1421	1424
Rakousko	2935	2580	1976	1778	1 774	1 752	1 666	1 599
Spojené království	2984	2624	1958	1688	1726	1672	1630	1657
Švédsko	2945	2588	1951	1571	1640	1605	1635	1610
Švýcarsko	2984	2624	2144	1930	1720	1690	1624	1589

Pramen: A.Maddison The World Economy, OECD 2001, Eurostat databáze, vlastní propočet

3. Kde se nacházíme – pracovní doba v České republice

- **ČR v současné době pracuje s výrazně delší délkou pracovní doby oproti vyspělým zemím EU**
- Jde o typickou charakteristiku méně vyspělých závislých ekonomik subdodavatelského typu.
- Vzhledem k sestupu ekonomiky k nižším stupňům zpracování v produkčním řetězci a s tím spojenému nižšímu ocenění produktu zvyšuje ČR produktivitu extenzívním způsobem – vyšší zaměstnaností připadající na jednotku vytvořeného produktu a delší odpracovanou dobou.
- **Aktuálně se ČR v délce pracovní doby nachází na úrovni západních zemí okolo roku 1970 tj. v období před zásadní technologickou změnou danou vynucenou ropnými šoky**

Aktuální rozdíly v pracovní době mezi ČR a vyspělými zeměmi Evropské unie (rok 2015)

	V ROCE 2015 ODPRACOVAL ZAMĚSTNANEC	V ROCE 2015 ODPRACOVAL ZAMĚSTNANEC	POČET LET ZA KTERÉ ZAMĚSTNANEC ZEMĚ	POČET LET KTERÉ ODPRACUJE
	ZEMĚ OPROTI ČESKÉMU ZAMĚSTNANCI	ZEMĚ OPROTI ČESKÉMU ZAMĚSTNANCI	ODPRACUJE MÉNĚ O JEDEN ROK NEŽ V ČR	ZAMĚSTNANEC V ČR NAVÍC
	MÉNĚ HODIN O :	MÉNĚ PRACOVNÍCH DNŮ O :		OPROTI ZAMĚSTNANCI ZEMĚ
				ZA DOBU PRACOVNÍHO ŽIVOTA
NĚMECKO	388	48,5	5,2	9
DÁNSKO	349	43,6	5,7	8
NIZOZEMÍ	332	41,5	6	8
FRANCIE	247	30,9	8	6
BELGIE	211	26,4	9,5	5
ŠVÝCARSKO	167	20,9	12	4
RAKOUSKO	157	19,6	12,8	4
ŠVÉDSKO	146	18,3	13,7	3

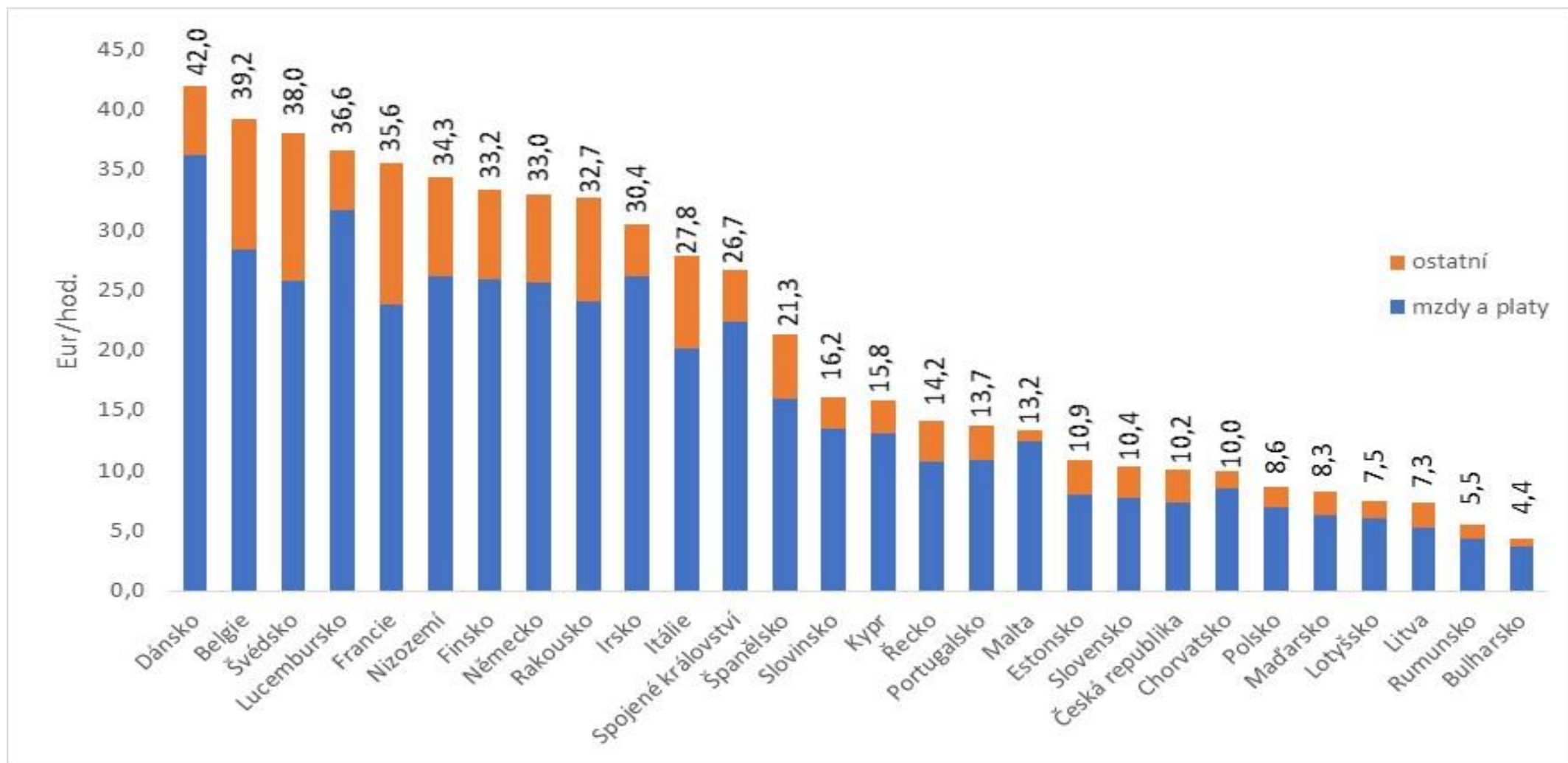
4. Pracovní doba, mzdy a produktivita

- Odstup zhruba 50 let od vyspělých ekonomických zemí dosahuje ČR i v oblasti mezd
- Délka pracovní doby a výše mezd jsou dvěma projevy nízké produktivity práce v ČR
- Nízká produktivita práce a od ní odvozené nízké mzdy hodinové mzdy snižují u zaměstnance cenu jeho volného času. To vede k tlaku na prodlužování odpracované doby (a naopak)
- **Velmi vysoký počet pracovních hodin v méně vyspělých zemích tak do určité míry tlumí sociální dopad velmi nízkých nákladů na pracovní sílu**

Za jak dlouho dostihnou české náklady práce náklady práce ve vyspělých zemích EU?

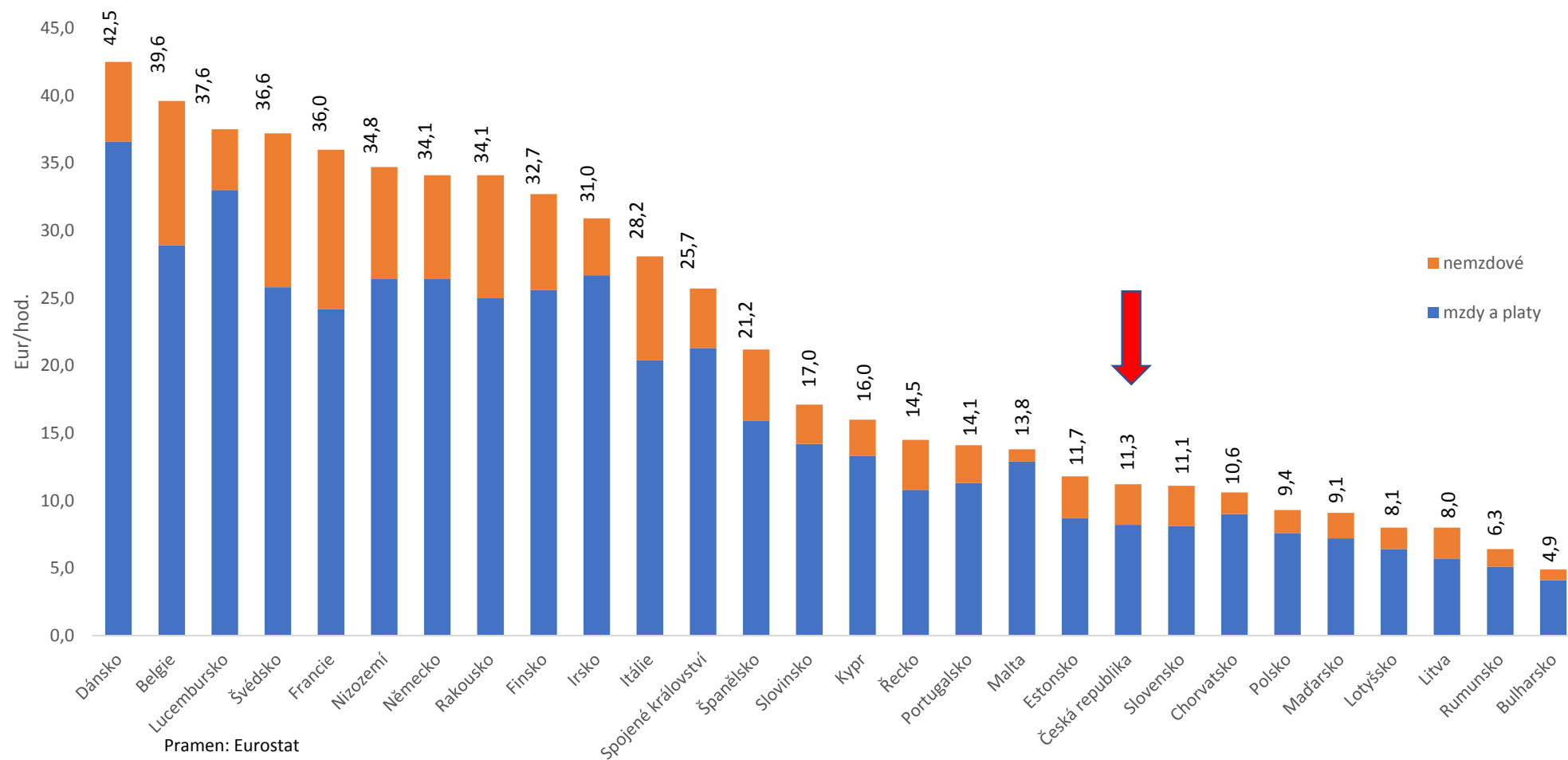
Země / Rok	Při kursu 27 Kč/EURO a rychlosti konvergence z předchozích 10 let	Při kursu silnějším o 10 % (24,3 Kč za EURO) a rychlosti konvergence z předchozích 10 let	Při kursu silnějším o 20% (21,6 Kč za EURO) a rychlosti konvergence z předchozích 10 let
Norsko	nikdy	nikdy	495
Dánsko	207	122	86
Belgie	185	113	80
Švédsko	147	95	68
Francie	112	76	56
Nizozemí	113	76	55
Finsko	134	83	58
Rakousko	103	69	50
Německo	84	59	45
ČR	0	0	0

Náklady práce v zemích EU v EUR na hodinu v roce 2016

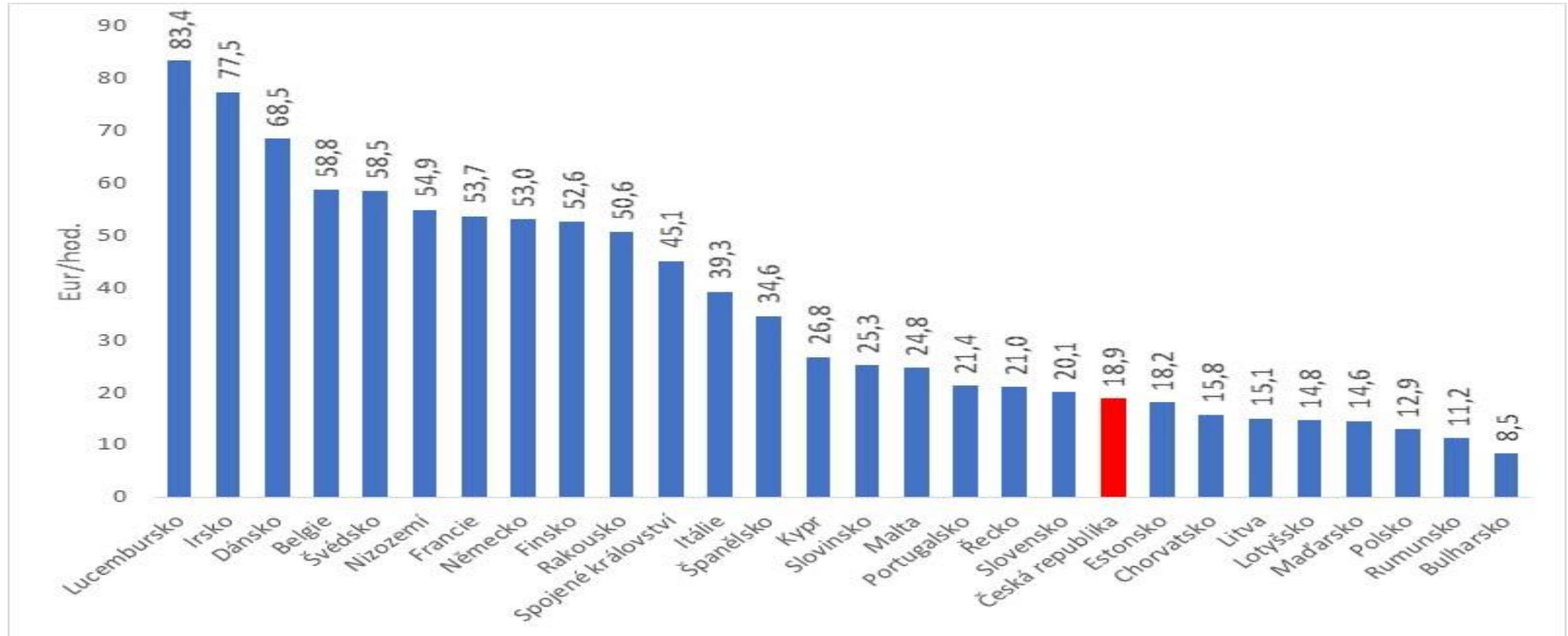

Pramen: Eurostat

Náklady práce v zemích EU v EUR na hodinu v roce 2017

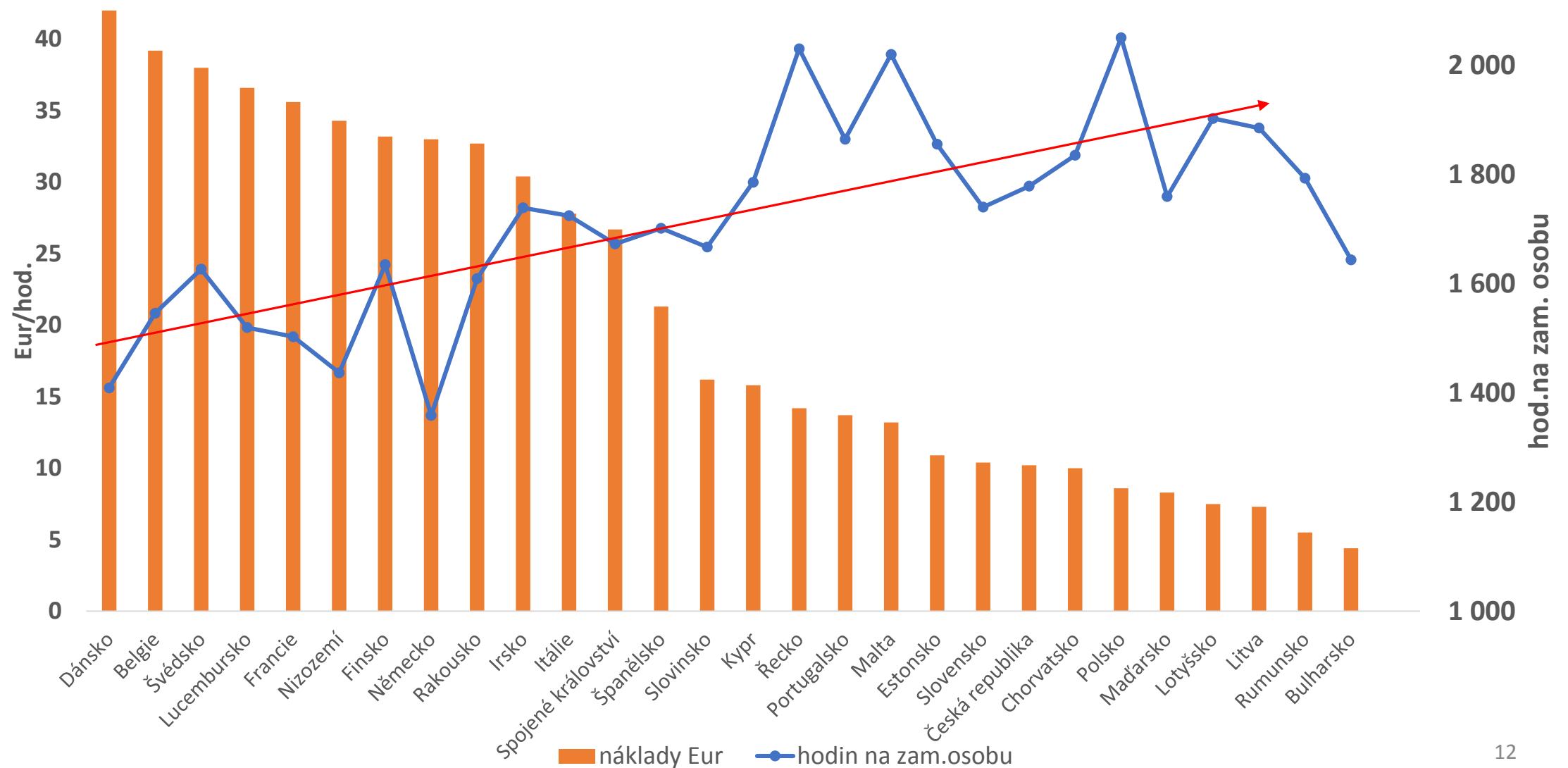

HDP na odpracovanou hodinu v roce 2016

Pramen: Eurostat

Náklady práce a odpracovaná doba v zemích EU v roce 2016

5. Možnosti zkracování pracovní doby v ČR

- aktuální omezení

- Snaha o zkrácení pracovní doby v České republice tak dlouhodobě naráží na problém velmi nízké oficiálně vykazované produktivity práce a s ním spojenou velmi nízkou úroveň českých mezd.
- Proti zkracování pracovní doby bezprostředně hovoří i akutní nedostatek pracovních sil v řadě oborů českého trhu práce (a rostoucí tlak na příliv pracovní síly ze zahraničí)
- **Ve spojení s aktuálním růstem ekonomiky se objevují zjevné snahy o udržení resp. prodloužení pracovní doby.**
- **Tyto snahy při současné relativně dlouhé pracovní době v ČR mohou vést za hranice snesitelnosti.**

6. Možnosti zkracování pracovní doby v ČR

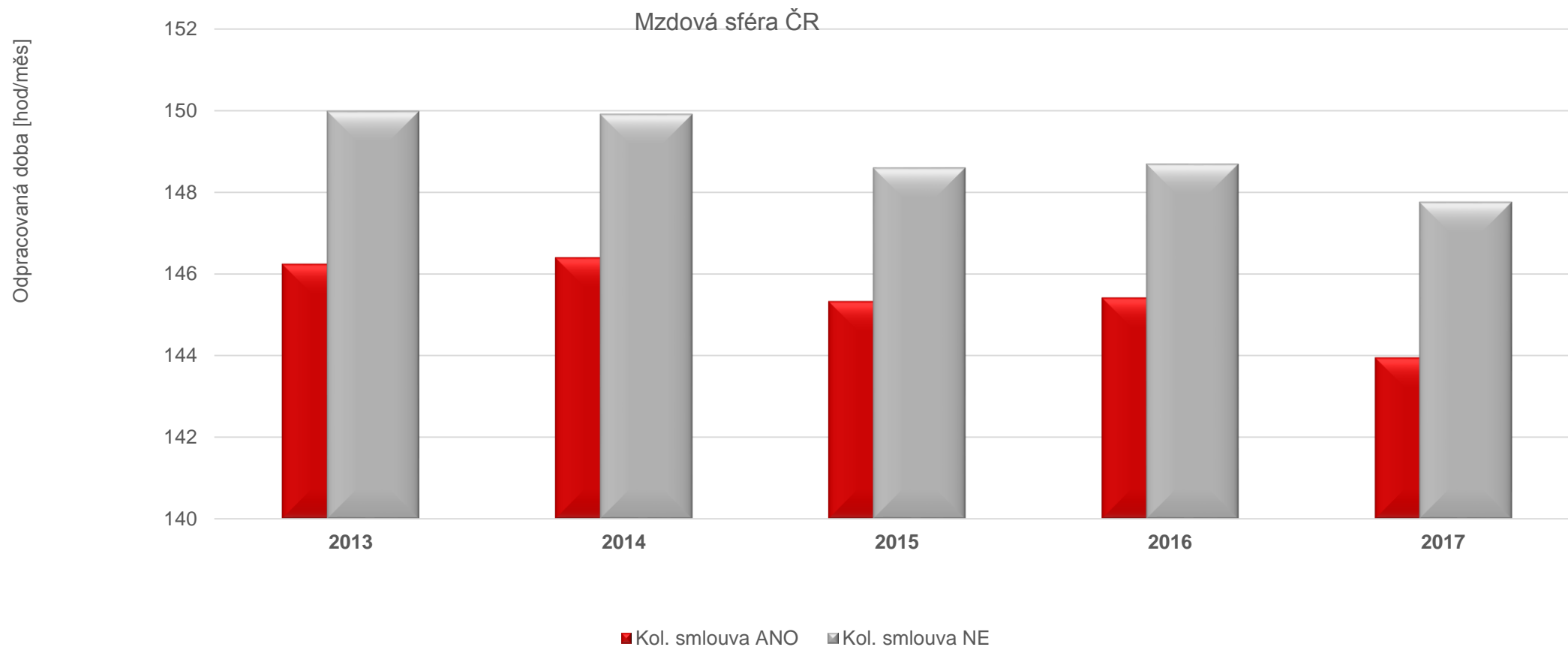
- možná řešení

- V ekonomice České republiky probíhají naprosto protichůdné tendence.
- ČR stojí před otázkou, zda bude „napříště“ směřovat ke zkracování doby po vzoru vyspělých ekonomických zemí či dále extendovat již tak dlouhou pracovní dobu
- Řešení bezprostředně souvisí s orientací jejího hospodářského modelu.
- Bude se v ČR i nadále prosazovat politika levné ekonomiky – nízkých mezd, podhodnoceného kursu měny, nízkých daní a s nimi spojených nízkých sociálních standardů a stále omezenějších veřejných služeb, politika nízkého ocenění produktu při zaměření na ekonomiky na produkci pracovní, energeticky i ekologicky náročné produkce ?
- Nebo se ČR se vydá cestou rozvoje efektivnosti, rychlého růstu a na materializaci výsledků vědy a výzkumu postavené produkci vysoce konkurenčních a také výrazně lépe oceněných produktů?
- Volba směru hospodářské politiky a zkracování či prodlužování pracovní doby jsou ve skutečnosti „spojené nádoby“ a jednu od druhé nelze oddělovat.

7. Vliv kolektivního vyjednávání na zkracování pracovní doby a růst mezd

Rok	Mzdová sféra ČR							
	Průměrná hrubá měsíční mzda		rozdíl	rozdíl	Průměrná odpracovaná doba		rozdíl	rozdíl
	Kol. smlouva ANO	Kol. smlouva NE			Kol. smlouva ANO	Kol. smlouva NE		
			měsíčně	ročně			měsíčně	ročně
2013	29 383	26 636	2 747	32 962	146	150	-4-	45
2014	29 900	27 239	2 662	31 938	146	150	-4-	42
2015	31 231	28 241	2 990	35 882	145	149	-3-	39
2016	32 252	29 274	2 979	35 743	145	149	-3-	39
2017	34 387	31 568	2 820	33 834	144	148	-4-	46

Odpracovaná doba ve firmách s kolektivní smlouvou a bez kolektivní smlouvy v letech 2013 - 2017

Děkuji za pozornost